

VII. KRONIKA

PIERWSZA SZCZECIŃSKA KONFERENCJA ROMANISTYCZNA *CIVES ROMANUS SUM. MISTRZOWIE I DZIEŁA POLSKIEJ ROMANISTYKI, SZCZECIN, 18-20 WRZEŚNIA 2015 R.*

W dniach 18-20 września 2015 r. odbyła się w Szczecinie zorganizowana przez Katedrę Prawa Rzymskiego, Historii Prawa i Doktryn Polityczno-Prawnych Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego Pierwsza Szczecińska Konferencja Romanistyczna zatytułowana *Cives Romanus sum. Mistrzowie i dzieła polskiej romanistyki*. Konferencja została objęta patronatem honorowym Prezydenta Miasta Szczecina.

Konferencja poświęcona była wybitnym historykom prawa i romanistom, którzy w swoich badaniach zajmowali się prawem rzymskim oraz szeroko rozumianym prawem antycznym. Miała na celu przybliżenie, a niekiedy i przypomnienie ich dorobku naukowego oraz zasług na polu nauczania i propagowania wiedzy o prawie rzymskim. Wygłoszone referaty dotyczyły zarówno sylwetek niedawno zmarłych wybitnych profesorów prawa rzymskiego, jak i mniej znanych postaci życia naukowego w Polsce XIX wieku. Spotkanie było również okazją do podzielenia się przez nestorów polskiej romanistyki z młodszymi kolegami osobistymi wspomnieniami dotyczącymi znanych im wybitnych romanistów, aby „ocalić od zapomnienia” fragmenty przeszłości, które nie są objęte materiały encyklopedii czy oficjalnych biografii wybitnych uczonych.

Obrady zainaugurowała prof. dr hab. Maria Zabłocka (UW), która, serdecznie witając przybyłych na konferencję referentów i pozostałych uczestników, otworzyła pierwszą sesję. Jako pierwsza referentka – dr Elżbieta Loska (UKSW) w referacie *Cives Romanus sum. Aktorskie skazy na honorze obywatela* zastanawiała się nad konsekwencjami w postaci utraty czci obywatelskiej, które spotykały w prawie rzymskim osoby występujące na scenie i w teatrze (*infamia, ignominia*). Kolejnym referentem był ks. dr Piotr Sadowski (UO), który omówił wkład ks. prof. Michała Wyszyńskiego w rozwój polskiej romanistyki. Po nim głos zabrał dr hab. Maciej Jońca (KUL), który w referacie *Prawo rzymskie w lesie. Uwagi na temat działalności Borysa Łapickiego w latach okupacji hitlerowskiej* omówił konspiracyjne nauczanie tego uczonego podczas drugiej wojny światowej, ukazał również, jak w niesprzyjających warunkach starał się kontynuować swoje badania naukowe i prowadzić działalność dydaktyczną.

Ostatnim referentem w pierwszej części sesji popołudniowej był dr Łukasz Marzec (UJ), który w wystąpieniu *Stanisław Wróblewski a krakowska szkoła romanistyczna* ukazał sylwetkę tego wybitnego cywilisty i romanisty związanego z Uniwersytetem Jagiellońskim.

Po krótkiej przerwie wznowiono obrady i dr Renata Kamińska (UKSW) omówiła sylwetkę Marceliego Chlamtacza – lwowskiego cywilisty i romanisty okresu międzywojennego. Po krótkim przedstawieniu jego życiorysu zwróciła uwagę na znaczenie jego badań nad rzymskim prawem zobowiązań, przede wszystkim nad realnym charakterem kontraktu pożyczki. Kolejnym referentem był dr Ireneusz Jakubowski (UŁ), który swoje interesujące i ubarwione anegdotami wystąpienie poświęcił wybitnym profesorom macierzystego uniwersytetu: prof. Janowi Kodrębskiemu i prof. Cezaremu Kuderewiczowi oraz ich dorobkowi naukowemu i dydaktycznemu. Następnie dr hab. Tomasz Palmirski (UJ) przedstawił *Krakowską szkołę romanistyczną po 1945 r.*, omawiając sylwetki oraz dorobek naukowy i dydaktyczny dwóch wybitnych badaczy okresu powojennego: prof. Wacława Osuchowskiego i prof. Wiesława Litewskiego. Po nim głos zabrała dr Bożena Czech-Jezierska (UMCS), która wygłosiła referat *Profesorowie prawa rzymskiego wobec „reformy Baszkiewiczza”*. Omówiła więc kontekst polityczny wprowadzenia wspomnianej reformy oraz jej skutki dla badań romanistycznych i nauczania prawa rzymskiego w Polsce, ukazując, w jaki sposób niefortunna modyfikacja programu studiów prawniczych na wiele lat zmieniła miejsce prawa rzymskiego w programie studiów na wydziałach prawa.

Ostatnim referentem w drugiej części sesji popołudniowej był prof. dr hab. Witold Wołodkiewicz (SWPS), który w referacie *Romanistyka warszawska II i III Rzeczypospolitej* omówił dorobek naukowy i działalność dydaktyczną wybitnych profesorów związanych z Uniwersytetem Warszawskim w okresie przed i po drugiej wojnie światowej: Ignacego Koschembahra-Łyskowskiego, Rafała Taubenschlaga, Edwarda Gintowta i Henryka Kapiszewskiego, krótko także wspominając dalsze dzieje warszawskiej Katedry Prawa Rzymskiego i Antycznego.

Po wyczerpaniu porządku referatów przewodniczący prof. dr hab. Andrzej Sokala otworzył dyskusję, w której głos zabrali prof. dr hab. Janusz Sondel (UJ), prof. dr hab. Marek Kuryłowicz (UMCS), prof. dr hab. Piotr Niczyporuk (UwB), prof. dr hab. Maria Zabłocka (UW), dr hab. Maciej Jońca (UMCS), dr hab. T. Palmirski (UJ), dr I. Jakubowski (UŁ), dr Łukasz Marzec (UJ) oraz sam przewodniczący obrad.

Na zakończenie dyskusji prof. dr hab. Adam Wątor (USz) w swoim wystąpieniu zwrócił uwagę na znaczenie badań biograficznych dla dyscyplin historycznych, po czym prof. dr hab. Andrzej Sokala zamknął dyskusję, kończąc tym samym pierwszy dzień obrad, a dr hab. Ewa Gajda w imieniu organizatorów zaprosiła uczestników konferencji na uroczystą kolację.

W dniu 19 września w sesji porannej prof. dr hab. Marek Kuryłowicz (UMCS) i dr hab. Renata Świrgoń-Skok (UR) przedstawili referat zatytułowany *Systematyka polskich podręczników prawa rzymskiego*. Prof. dr hab. Marek Kuryłowicz rozpoczął swoje wystąpienie od refleksji, iż pierwszym pytaniem, na które należy udzielić odpowiedzi w dyskusji nad kształtem nowych podręczników do prawa rzymskiego jest kwestia, czy powinny one nosić tytuł „Prawo rzymskie” czy „Rzymskie prawo prywatne”, ponieważ wybór tytułu ma zasadnicze znaczenie dla zakresu materii, które

miałyby obejmować, a więc i ich systematyki. Zgłaszając postulat jednolitości podręczników do prawa rzymskiego (z uwzględnieniem oryginalnej twórczości ich autorów), referent zaproponował trzy modele podręczników: prawo rzymskie na tle praw antycznych, prawo rzymskie u podstaw prawa prywatnego oraz prawo rzymskie dla studentów prawa. Dr hab. Renata Świrgoń-Skok w swojej części wystąpienia zwróciła natomiast uwagę na odrębności w prezentowanych dotychczas systematykach podręczników do prawa rzymskiego, przede wszystkim w zakresie umiejscowienia w nich zagadnień związanych z rzymskim prawem procesowym oraz niejednoznacznie zdefiniowaną pośród omawianej materii podręcznikowej pozycję prawa osobowego i rodzinnego. Kolejny referent, dr Krzysztof Szczygalski (UwB), przedstawił życiorys Adolfa Bergera oraz przypomniał jego rozległy i różnorodny dorobek naukowy. Po tym wystąpieniu przewodniczący oddał głos dr Łukaszowi Korporowiczowi (UŁ), który w wystąpieniu *Jan Kanty Rzesiński – zapomniany romanista polski* przybliżył sylwetkę tego mało znanego romanisty z połowy XIX w., związanego z Uniwersytetem Jagiellońskim.

W drugiej części sesji głos zabrała dr hab. Marzena Dyjakowska (KUL), która swoje wystąpienie poświęciła sylwetce Henryka Insadowskiego – profesora prawa rzymskiego w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, barwnie opisując działalność dydaktyczną profesora oraz podejmowane przez niego w różnych ośrodkach uniwersyteckich próby habilitacji.

Następny referat – *Romaniści Akademii Wileńskiej 1644-1655* – wygłosił prof. dr hab. Piotr Niczyporuk (UwB), który przybliżył sylwetki uczonych, którzy po uzyskaniu doktoratu *utriusque iuris* kontynuowali badania romanistyczne i prowadzili działalność dydaktyczną w tejże Akademii: Szymonowi Dilgerowi, Janowi Jerzemu Szawrowi, Aaronowi Aleksandrowi Olizarowskiemu, Janowi Świdierskiemu, Janowi Markwartowi, Józefowi Budkiewiczowi oraz Józefowi Konstantynowiczowi. Następnie głos zabrał dr Przemysław Kubiak (UŁ), który w referacie *Kilka uwag Romualda Hubego na temat ope et consilio* krótko ukazał sylwetkę tego wybitnego polskiego uczonego XIX w. Następnie zaś omówił badania Hubego nad deliktem kradzieży w prawie rzymskim, w szczególności zwracając uwagę na podżeganie do niej i pomocnictwo oraz przeprowadzoną przez tego badacza w oparciu o tekst D. 50.16.53.2 analizę pojęcia *ope et consilio*. Na zakończenie sesji głos zabrał dr hab. Jerzy Krzynówek (UWM), który przedstawił poglądy Stanisława Wróblewskiego na kwestię posiadania. Wpisując się w postulowany w czasach, w których żył, nurt badań nad zagadnieniami związanymi z własnością i posiadaniem, Stanisław Wróblewski, opierając się na trzech koordynatach posiadania (*corpus, animus, interdicta*) i odchodząc od koncepcji prawa podmiotowego jako uprawnienia na rzecz koncepcji prawa podmiotowego, postrzeganego z perspektywy osób trzecich mających obowiązek to prawo respektować, przedstawił oryginalną koncepcję posiadania traktującą *possessio* przede wszystkim jako stan respektowany przez innych.

Po ostatnim referacie w sesji porannej prof. dr hab. Krzysztof Amielińczyk otworzył dyskusję, w której głos zabrali prof. dr hab. Marek Kuryłowicz, prof. dr hab. Janusz Sondel (UJ), prof. dr hab. Witold Wołodkiewicz (SWPS) oraz dr hab. Marzena Dyjakowska (KUL) a także dr Maciej Jońca (KUL), dr Aldona Rita Jurewicz (UWM), dr Krzysztof Szczygalski (UwB) oraz dr Rita Stankiewicz (USz). Po

ożywionej dyskusji, której przedmiotem były nie tylko kwestie związane z podręcznikami do prawa rzymskiego, ale także sylwetki innych romanistów i prowadzone przez nich badania (Leon Piniński, Waław Osuchowski, Wiesław Litewski), przewodniczący zamknęli obrady.

W drugiej części dnia uczestnicy konferencji udali się na wycieczkę do berlińskiego Altes Museum i Pergamon Museum, a wieczorem kontynuowali ożywioną dyskusję na uroczystym bankiecie.

W dniu 20 września, w godzinach porannych, miało miejsce uroczyste zamknięcie obrad i podsumowanie konferencji, podczas którego prof. dr hab. Maria Zabłocka podziękowała wszystkim za udział w obradach oraz w imieniu pozostałych uczestników zjazdu zwróciła się z gorącymi podziękowaniami do dr hab. Ewy Gajdy, głównej koordynatorki i *spiritus movens* szczecińskiej konferencji.

ZUZANNA BENINCASA (Warszawa)

IV MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA NAUKOWA KONSTITUCJE PAŃSTW EUROPEJSKICH: HISTORIA I WSPÓŁCZESNOŚĆ, TORUŃ, 16-17 KWIEŃNIA 2016 R.

Już po raz czwarty prastary gród Mikołaja Kopernika gościł studentów, którzy łączą zamięłowanie do nauk prawno-ustrojowych z historią. W Toruniu zorganizowano w dniach 16-17 kwietnia 2016 r., na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika IV Międzynarodową Konferencję Naukową *Konstitucje państw europejskich: historia i współczesność*. Trudu przygotowania tego jakże wielkiego, i stojącego już od paru lat na wysokim poziomie merytorycznym i technicznym, zadania podjęli się studenci dwóch kół naukowych działających na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu: Studenckiego Koła Naukowego Prawa Konstytucyjnego oraz Koła Naukowego Historii Państwa i Prawa. Merytorycznie z ogromnym zaangażowaniem wspierani byli oni przez pracowników naukowych oraz doktorantów: Katedry Historii Państwa i Prawa Polskiego oraz Katedry Prawa Konstytucyjnego. Szczególne zasługi przy organizacji i pomocy naukowej mieli: dr Maciej Serwaniec, adiunkt z Katedry Prawa Konstytucyjnego i mgr Tomasz Kucharski, doktorant z Katedry Historii Państwa i Prawa Polskiego. Patronat honorowy nad Konferencją objął szeroki krąg teoretyków i praktyków prawa na czele z: Rzecznikiem Praw Obywatelskich, dr. Adamem Bodnarem, Okręgową Izbą Radców Prawnych z Torunia (na czele z dziekanem Stefanem Muchą), Prorektorem UMK ds. Studenckich i Polityki Kadrowej, prof. dr. hab. Andrzejem Sokalą, po. Dziekanem Wydziału Prawa i Administracji, prof. UMK dr. hab. Arkadiuszem Lachem (Prodziekanem WPiA ds. Współpracy z Zagranicą i Informatyzacji). Sponsoraми i patronami medialnymi zostały dwa bardzo szanowane wydawnictwa prawnicze: Wydawnictwo C.H. Beck i Wydawnictwo Sejmowe.

Jak wskazuje paroletnia już praktyka konferencyjna, ujmowanie konstytucji w ramach metodologii historyczno-komparatystycznej cieszy się ciągle ogromnym zainteresowaniem ze strony młodych adeptów nauki. Świadczy o tym wygłoszenie ponad trzydziestu referatów studenckich i doktoranckich z wiodących ośrodków naukowych z kraju i zagranicy. W owej edycji reprezentowane były następujące uczelnie: Metropolitalny Uniwersytet w Pradze, Białoruski Uniwersytet Państwowy, Uniwersytet w Walencji, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Szczeciński, Europejska Wyższa Szkoła Prawa i Administracji w Warszawie, Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie i Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu. Licznie wspomniane referaty zostały ujęte w osiem paneli tematycznych dotyczących szerokiej sfery zagadnień problemowych.

Obrady konferencji naukowej rozpoczęły się w dniu 16 kwietnia 2016 r. o godzinie 9:15 w Audytorium im. Profesora Karola Koranyiego (aud. C) Wydziału Prawa i Administracji UMK od przywitania gości przez prezesów studenckich kół naukowych. Następnie odbył się ekspercki panel wprowadzający, w którym uczestniczyli doktorzy z lokalnego wydziału. Moderatorem tej części konferencji został dr Maciej Serowaniec.

Jako pierwsza wystąpienie miała dr Anna Tarnowska z Katedry Historii Doktryn Polityczno-Prawnych i Prawa Niemieckiego. W referacie zatytułowanym: *Dwie twarze konstytucji. Tekst konstytucji i jego interpretacja jako przedmiot badań na przykładzie projektu naukowego ReConFort* przedstawiła międzynarodowe badania komparatystyczne poświęcone historycznym i obecnym konstytucjom.

Następną prelegentką była dr Aleksandra Kustra z Katedry Prawa Konstytucyjnego. Przedstawiła ona referat pt. *Rola sądów konstytucyjnych w procesie integracji europejskiej*.

Trzecim prelegentem był dr Andrzej Madeja z Katedry Historii Doktryn Polityczno-Prawnych i Prawa Niemieckiego. Wygłosił on referat zatytułowany: *Problem suwerenności a proces integracji europejskiej*.

Ostatni wykład w panelu eksperckim wygłosił dr Zbigniew Filipiak z Katedry Powszechnej Historii Państwa i Prawa. Przedstawił on referat pt. *Pomiędzy literą prawa a praktyką. Uwagi na temat porządku konstytucyjnego Księstwa Warszawskiego*.

Podsumowując obrady dwóch dni konferencyjnych, należy stwierdzić, że po raz kolejny już udało się organizatorom wykazać możliwość łączenia rozważań historyczno-prawnych z myślą ustrojową, połączonych z metodami komparatystycznymi. Wyeksponowane aspekty, jak również zaangażowanie, entuzjazm i pasja towarzysząca nieprzerwanie młodym naukowcom w czasie trwania czwartej z rzędu już konferencji pozwalają żywić nadzieję, iż będą kolejne edycje tego jakże ciekawego przedsięwzięcia.

TOMASZ KOWALCZYK (Toruń)

**I SEMINARIUM PROJEKTU BADAWCZEGO
FONTES IURIS LUSATIAE SUPERIORIS VETUSTISSIMI,
UNIwersYTET JagIELLOŃSKI,
WYDZIAŁ PRAWA I ADMINISTRACJI, 9-10 CZERWCA 2016 R.**

Najstarszą dotąd niewydaną drukiem miejską księgą sądową przechowywaną w archiwach polskich jest tzw. Czerwona Księga miasta Zgorzelca z lat 1305-1416. Krytyczne opracowanie i wydanie tego rękopisu jest obecnie przedmiotem międzynarodowego projektu finansowanego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki (wykonawcy: dr Krzysztof Fokt z Uniwersytetu Jagiellońskiego, dr Christian Speer z Uniwersytetu Marcina Lutra w Halle, dr Maciej Mikuła z Uniwersytetu Jagiellońskiego). Prace związane z wydaniem tej księgi, liczącej w przybliżeniu 28 tys. wersów, stały się asumptem do zorganizowania międzynarodowego seminarium naukowego poświęconego początkom kancelarii i najstarszym księgom miejskim z obszaru Czech, Moraw, Małopolski, Śląska, Słowacji i Niemiec. Spotkanie to odbyło się w salach reprezentacyjnych zajmowanego przez Wydział Prawa i Administracji UJ Pałacu Larischa w dniach 9-10 czerwca 2016 r. Wzięli w nim udział referenci i goście z następujących ośrodków naukowych: Uniwersytetu Masaryka w Brnie, Uniwersytetu Marcina Lutra w Halle, Saskiej Akademii Nauk w Lipsku, Uniwersytetu Zachodnioczeskiego w Pilźnie, Uniwersytetu Karola w Pradze, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytetu Trnawskiego, Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Wrocławskiego, Instytutu Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk w Krakowie oraz Wydziału Prawa i Administracji i Instytutu Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Dwudniowe seminarium, prowadzone w językach niemieckim i angielskim, składało się z części pierwszej: sesji naukowej poświęconej węzłowym problemom początków kancelarii miejskich i ich wytworów (9 VI), oraz drugiej (10 VI), obejmującej prezentację czterech projektów badawczych poświęconych inwentaryzacji i edycji źródeł tego typu: realizowanych lub planowanych.

Seminarium otwarła prof. dr hab. Dorota Malec, prodziekan Wydziału Prawa i Administracji oraz kierownik Pracowni Wydawnictw Źródłowych. Po przywitaniu uczestników w imieniu władz Wydziału oraz po odczytaniu skierowanego do nich listu prof. Jacka Majchrowskiego, Prezydenta Miasta Krakowa (honorowego patrona przedsięwzięcia), prof. Malec przekazała głos prof. dr hab. Danucie Janickiej celem poprowadzenia sesji przedpołudniowej. Zaplanowane w niej zostały referaty dotyczące obszaru Czech, Moraw oraz Słowacji (prof. Hana Pátková, *Stadtbücher in Böhmen bis 1350*; dr Vilem Knoll, *Älteste Stadtbücher und Anfänge der Stadtkanzlei in Eger*; dr hab. Katalin Gönczi, *Stadtbücher aus dem Königreich Ungarn im Spiegel der städtischen Schriftkultur*; dr hab. Adriana Švecová, *Die Stadtrechtsbücher in der mittelalterlichen Slowakei und Ungarn als Beispiel des eigenen Selbstbewusstseins im Rahmen der europäischen Rechtskultur*). Wystąpienia referentów wywołały ożywioną dyskusję, w której akcentowano m.in. potrzebę studiów nad środkowowschodnio-europejskim uniwersum kulturowym, którego trzon stanowią miejskie księgi sądowe. Z kolei prof. Hana Pátková moderowała sesję popołudniową. Cztery

wystąpienia poświęcone zostały problematyce powstania i dyfuzji miejskich ksiąg prawnych oraz wpływu prawa rzymskiego na czeskie prawo miejskie (Nad'a Štáchova i Lenka Šmidová-Malárová, *Law Books from Brno and their relationship to contemporary legal practice*), badaniom wzajemnych interakcji języków zachodniosłowiańskich w świetle ksiąg miejskich (dr Marija Lazar, *Stadtbücher aus der Westslowakei, Schlesien und Kleinpolen und Interpretationen ihrer Mehrsprachigkeit*) oraz problematyce początków kancelarii miejskich na ziemiach polskich w szerokim kontekście społecznym i politycznym (dr hab. Ewa Wólkiewicz, *Das Kanzleiwesen der Stadt Neisse bis um 1400*; dr Piotr Okniński, *The Origins of Urban Chanceries in Lesser Poland: 13th-14th Centuries*).

Obrady pierwszego dnia zostały podsumowane przez prof. Andreama Ranfta. Mocno podkreślił on znaczenie studiów prowadzonych w ramach kilku dyscyplin, pozwalających na wszechstronne oświetlenie problematyki miejskiej w kontekście prawa, kultury, społeczeństwa i języka, postulując kontynuację spotkań seminaryjnych poświęconych tematyce miejskiej. Po zakończeniu obrad pierwszego dnia, uczestnicy seminarium zostali podjęci w magistracie przez Prezydenta Miasta Krakowa.

Obrady w drugim dniu prowadził prof. Waław Uruszczak, który w swym wystąpieniu zaprezentował uczestnikom bogatą krakowską tradycję edycji źródeł historyczno-prawnych, a także – na przykładach serii „Volumina Constitutionum” i „Fontes Iuris Polonici” – ich współczesność. Przekazał następnie głos prof. Andreasowi Ranftowi oraz dr. Christianowi Speerowi. Realizowany przez nich projekt „Index Librorum Civitatum” obejmuje tytaniczne zadanie rejestracji i opisu ponad 68 tys. ksiąg miejskich z terenu Niemiec, a także sondażową grupę miast z innych krajów (Austria, Czechy, Polska, Włochy). W kolejnym wystąpieniu w tej sesji dr Wieland Carls (*Forschungen zum sächsisch-magdeburgischen Recht an der Sächsischen Akademie der Wissenschaften zu Leipzig – Projektvorstellung und Ausblick*) naświetlił dotychczasowe osiągnięcia w projekcie pt. *Das sächsisch-magdeburgische Recht als kulturelles Bindeglied zwischen den Rechtsordnungen Ost- und Mitteleuropas*, realizowanym w Saskiej Akademii Nauk przez zespół interdyscyplinarny pod kierunkiem prof. Heinera Lückea, którego wyniki prezentowane są w specjalnej serii wydawniczej „Ivs Magdeburgense in Oriente”. Referent wskazał także na główne kierunki dalszych badań, które są planowane po zakończeniu w 2019 r. obecnego projektu, a są nimi studia nad Weichbildem Magdeburkim. Dr Krzysztof Fokt w szczegółach przedstawił zamierzenia i cele projektu „Fontes Iuris Lusatiae Superioris Vetustissimi” (*Das NPRH-Projekt „Fontes Iuris Lusatiae Superioris Vetustissimi”*). Scharakteryzował pokrótce wydawaną księgę, podkreślając jej walory poznawcze, a następnie skupił się na przyjętych metodach wydania średniowysokoniemieckiego i łacińskiego tekstu, w tym zasadach modernizacji i konstrukcji indeksów. Wystąpienie dr. Macieja Mikuły dotyczyło projektu planowanego (*Digitale Editionen rechtshistorischer Quellen*), polegającego na elektronicznej metaedycji źródeł średniowiecznego prawa miejskiego w ramach dostępnej w Internecie bazy zapewniającej wszechstronne przeszukiwanie zgromadzonych w niej tekstów w oparciu o zadane kryteria rzeczowe, chronologiczne i inne. Po zakończeniu prezentacji miała miejsce dyskusja, dotycząca m.in. zasad wydania najstarszej księgi zgorzeleckiej oraz założeń elektronicznej metaedycji źródeł miejskich.

Podsumowania obrad drugiego dnia dokonał prof. Wojciech Mrozowicz. Zaakcentował w nim bogactwo miejskiej kultury prawnej i średniowiecznego piśmiennictwa miejskiego, co stanowi niełatwe wyzwanie dla badaczy na nowo podejmujących nigdy niekończące się zadanie inwentaryzacji, katalogowania i udostępniania tego typu źródeł. Podkreślił doniosłe znaczenie poznawcze ksiąg miejskich, w tym szczególnie rachunkowych, a także potrzebę dalszych studiów nad uniwersum kultury prawnej w ramach miast prawa magdeburskiego.

Pierwsze seminarium projektowe sfinansowane zostało ze środków projektu badawczego NPRH „Fontes Iuris Lusatiae Superioris Vetustissimi”, przy wsparciu organizacyjnym Wydziału Prawa i Administracji UJ oraz materialnym: Prezydenta Miasta Krakowa oraz Fundacji Studentów i Absolwentów Uniwersytetu Jagiellońskiego „Bratniak”.

Artykuły z seminarium ukazały się na łamach czasopisma „Krakowskie Studia z Historii Państwa i Prawa”.

KRZYSZTOF FOKT, MACIEJ MIKUŁA (Kraków)

**XXVI OGÓLNOPOLSKI ZJAZD
HISTORYKÓW PAŃSTWA I PRAWA
ORAZ HISTORII DOKTRYN POLITYCZNO-PRAWNYCH
POGRANICZA W HISTORII PRAWA I MYŚLI POLITYCZNO-PRAWNEJ,
MRĄGOWO, 13-16 WRZEŚNIA 2016 R.**

W dniach 13-16 września 2016 r. odbył się w Mrągowie XXVI Ogólnopolski Zjazd Historyków Państwa i Prawa oraz Historii Doktryn Polityczno-Prawnych, którego tematem przewodnim były: *Pogranicza w historii prawa i myśli polityczno-prawnej*. Konferencja została zorganizowana przez Katedrę Historii Państwa i Prawa Polskiego i Doktryn Polityczno-Prawnych Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego oraz Gdańską Szkołę Wyższą, pod patronatem honorowym Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego – dr. inż. Gustawa Marka Brzezina. Wydarzenie zostało objęte mecenatem Spółdzielczego Instytutu Naukowego, a także Kancelarii „Kopoczyński – adwokaci i radcowie prawni”. Patronem medialnym zjazdu było Radio Olsztyn.

Pierwszy dzień organizatorzy przeznaczyli na przybycie oraz rejestrację uczestników. Obrady w kolejnym dniu konferencji poprzedziło powitanie zaproszonych gości przez prof. zw. dr. hab. dr. h.c. Dariusza Szpopera, który otworzył zjazd, wyjaśniając, iż inspiracją dla wyboru jej tytułu była pograniczna lokalizacja ziem, na których znajduje się Uniwersytet Warmińsko-Mazurski. Dalsze przewodniczenie w części oficjalnej objął prof. zw. dr. hab. Ryszard Łaszewski. Otwarcie konferencji uświetnili swą obecnością: Rektor Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego prof. zw. dr. hab. Ryszard Górecki, prorektor ds. kadr UWM prof. zw. dr. hab. Grzegorz Białyński, Dyrektor Generalny Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego Paweł

Żukowski, reprezentujący Wojewodę Warmińsko-Mazurskiego Artura Chojeckiego, a także Dyrektor Departamentu Kultury i Edukacji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego Zdzisław Fadrowski, reprezentujący Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz Dziekan Wydziału Nauk Społecznych Gdańskiej Szkoły Wyższej dr Przemysław Kierończyk, prof. GSW. Władze wydziału reprezentował Dziekan WPiA UWM, prof. zw. dr hab. Jerzy Kasprzak.

Podczas pierwszej części sesji plenarnej zagadnienie *Delicta i crimina: pomiędzy prawem rzymskim prywatnym a rzymskim prawem publicznym (problemy graniczne)* przedstawił prof. zw. dr hab. Krzysztof Amielańczyk (UMCS), a następnie referat pt. *Ziemie między Wisłą a Bugiem – pogranicze, czy centrum państwa* wygłosił dr hab. Andrzej Wrzyszczyk, prof. UMCS. Przewodniczenie obradom po przerwie objął prof. zw. dr hab. Marek Maciejewski (UWr), a temat *Suwerenność–niesuwerenność. Granice suwerenności w nowożytnych doktrynach polityczno-prawnych* zaprezentowała prof. zw. dr hab. Maria Zmierczak (UAM), natomiast ostatni prelegent tej części – prof. zw. dr hab. Andrzej Dziadzio zreferował wystąpienie pt. *Władza na pograniczach monarchii habsburskiej doby konstytucyjnej*. Całość zakończyła dyskusja nad przedstawionymi treściami.

Dalsza część konferencji zarówno tego, jak i kolejnego dnia toczyła się w sekcjach. Prelegenci przedstawili zagadnienia z zakresu historii państwa i prawa polskiego, historii myśli polityczno-prawnej, a także prawa rzymskiego. W zjeździe wzięło udział około stu sześćdziesięciu uczestników pochodzących z dwudziestu trzech ośrodków naukowych w Polsce oraz siedmiu zagranicznych. Wśród reprezentowanych uczelni znalazły się: Gdańska Szkoła Wyższa, Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Uniwersytet w Białymstoku, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Państwowa Wyższa Szkoła Techniczno-Ekonomiczna im. ks. Bronisława Markiewicza w Jarosławiu, Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica w Płocku, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Uniwersytet Szczeciński, SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny, Uniwersytet Zielonogórski, Akademia Pomorska w Słupsku, Elbląska Uczelnia Humanistyczno-Ekonomiczna, Społeczna Akademia Nauk w Łodzi, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Uniwersytet Rzeszowski, a także Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Warszawie oraz Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie. W grupie prelegentów byli także przedstawiciele Rosyjskiej Akademii Nauk, Państwowego Uniwersytetu imienia Ivane Javakhishvili w Tbilisi (Gruzja), Rosyjskiego Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego im. A.I. Herzena w Sankt Petersburgu, Naukowo-Badawczego Uniwersytetu Państwowego w Biełgorodzie (Federacja Rosyjska), Jeleckiego Państwowego Uniwersytetu im. I.A. Bunina (Federacja Rosyjska), a także Moskiewskiego Państwowego Uniwersytetu Prawniczego im. Olega Kutafina oraz Uniwersytetu Witolda Wielkiego w Kownie.

Ostatni dzień konferencji poświęcony został podsumowaniu obrad. Kierownik Katedry Historii Państwa i Prawa Polskiego i Doktryn Polityczno-Prawnych WPiA UWM prof. Dariusz Szpoper podziękował zebranych za przybycie i owocne obrady, natomiast prof. Andrzej Zakrzewski w swych konkluzjach podkreślił, iż był to

pierwszy od wielu lat zjazd, na którym wygłoszone referaty związane były z wcześniej określonym tematem przewodnim. Docenione zostały także stworzone przez organizatorów warunki oraz pomysł zaproszenia naukowców z zagranicy, który zdaniem mówcy przyczynił się do wzbogacenia debaty i w związku z tym zasługuje na kontynuację. Ostatni zabrał głos prof. Andrzej Wrzyszczyk, zapraszając na kolejny tego rodzaju zjazd do Lublina.

OSKAR KANECKI (Olsztyn)

**III KONGRES BADACZY OSIEMNASTEGO WIEKU.
OSIEMNASTY WIEK JAKO ZMIANA:
RZECZPOSPOLITA I OŚWIECENIE, POZNAŃ, 15-17 WRZEŚNIA 2016 R.**

Polskie Towarzystwo Badań nad Wiekiem Osiemnastym, powstałe w 1996 r. i będące organizacją afiliowaną przy Society for Eighteenth-Century Studies (Société Internationale d'Etude du dix-huitième Siècle), jest stowarzyszeniem, które wyróżnia się w polskiej humanistyce aktywnością i skutecznością działania. Skupia ono historyków dziejów politycznych, społecznych, badaczy literatury, teatru, sztuki, filozofii, myśli politycznej i obyczajów, zainteresowanych szeroko pojętą problematyką wieku Oświecenia. Towarzystwo wspiera ważne inicjatywy naukowe, ułatwia badaczom nawiązywanie kontaktów, organizuje konferencje z udziałem uczonych polskich i zagranicznych, koordynuje badania oraz patronuje działalności edytorskiej. Regularnie ukazujący się „Biuletyn” zawiera informacje o jego bieżącej działalności. Towarzystwo liczy ponad dwustu członków, wśród których znajdują się uczeni światowej sławy. Profesorowie Teresa Kostkiewiczowa, Anna Grześkowiak-Krwawicz i Michał Zwierzykowski wchodzi w skład władz międzynarodowej centrali. W ciągu ostatnich dwóch dekad Towarzystwo podejmowało szereg ważnych przedsięwzięć naukowych: w 1998 r. zorganizowało konferencję poświęconą dwusetnej rocznicy śmierci Stanisława Augusta, zaś w 2001 r. – zjazd upamiętniający dwusetną rocznicę śmierci Ignacego Krasickiego. W latach 1999 i 2003 uczestniczyło w przygotowaniu światowych kongresów „osiemnastowieczników” w Dublinie i Los Angeles. Największe znaczenie miały kongresy organizowane co pięć lat, poświęcone problemom ogólnym. Pierwszy Kongres odbył się we Wrocławiu w 2006 r. i skoncentrował uwagę na ocenie stanu badań nad Oświeceniem. Drugi Kongres miał miejsce w Krakowie i obradował pod hasłem: *Wiek osiemnasty – uniwersalizm myśli i różnorodność dróg*.

Trzeci Kongres badaczy XVIII w. odbył się w salach Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w dniach 15-17 września 2016 r. Kongres, objęty patronatem honorowym JM Rektora UAM, zorganizowany wspólnie przez Towarzystwo Badań nad Wiekiem Osiemnastym, Wydział Filologii Polskiej i Klasycznej oraz Wydział Historyczny UAM, zgromadził ponad stu uczestników z wszystkich ośrodków naukowych w kraju oraz badaczy z Niemiec, Francji, Białorusi, Ukrainy, Węgier i Litwy. Wśród obecnych była też garstka historyków prawa. Kongres obradował podha-

słem: *Wiek osiemnasty jako zmiana: Rzeczpospolita i Oświecenie*. Obrady toczyły się na sesjach plenarnych i w ośmiu sekcjach tematycznych. Obrady stały na wysokim poziomie merytorycznym. Podkreślić należy doskonałą atmosferę także w kuluarach. Uczestnicy mogli wysłuchać pięknego koncertu muzyki religijnej z XVIII w. Materiały poznańskich obrad mają ukazać się drukiem.

W czasie obrad wybitny historyk francuski Daniel Tollet został wyróżniony dyplomem członka honorowego Polskiego Towarzystwa Historycznego. Z okazji Kongresu odbył się wieczór pamięci zmarłego w 1998 r. profesora Jerzego Topolskiego, jednego z najwybitniejszych historyków polskich drugiej połowy XX w., cieszącego się światową renomą badacza historii gospodarczej i metodologii historii.

HENRYK OLSZEWSKI (Warszawa)

XX KONFERENCJA HISTORYKÓW PAŃSTWA I PRAWA REGULACJE PRAWNE GOSPODARKI W ROZWOJU HISTORYCZNYM, STRONIE ŚLĄSKIE, 22-24 WRZEŚNIA 2016 R.

Piękne tereny Kotliny Kłodzkiej po raz kolejny stanowiły tło dla rozważań nad historią regulacji prawnych, prowadzonych przez pracowników Instytutu Historii Państwa i Prawa Uniwersytetu Wrocławskiego oraz zaproszonych gości.

Otwierając kolejną, doroczną konferencję, dyrektor Instytutu – dr hab. Marian Józef Ptak, prof. nadzw. UWr – przywitał uczestników konferencji: przybyłych z Torunia profesorów Uniwersytetu Mikołaja Kopernika: Andrzeja Gacę i Zbigniewa Naworskiego, gości z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu: dr hab. Małgorzatę Materniak-Pawłowską, prof. nadzw. UAM oraz dr. hab. Marka Krzymkowskiego, jak również dr. Tomasza Adamczyka z Uniwersytetu Śląskiego oraz pracowników Instytutu.

Prof. Ptak przypomniał początki trwającej już od dwóch dekad tradycji, prezentując przy okazji pierwszą pokonferencyjną monografię, która ukazała się pod redakcją obecnego na konferencji dr. hab. Piotra Jurka, prof. nadzw. UWr. Dyrektor Instytutu podkreślił, że mimo odmiennych profili badawczych poszczególnych Zakładów oraz własnych specjalności pracowników, za każdym razem udaje się wybrać temat przewodni konferencji, którego uniwersalność pozwala na przedstawienie zagadnienia w kontekście każdej z dyscyplin badawczych Instytutu. W tym roku przedmiotem rozważań był wpływ rozwiązań prawnych na gospodarkę. Prof. Ptak podziękował wicedyrektorowi Instytutu, doktorowi Jackowi Przygodzkiemu oraz prowadzącej sekretariat Instytutu, pani Renacie Koniecznej, za trud organizacyjny związany z przygotowaniem konferencji oraz przekazał doktorowi Przygodzkiemu przewodniczenie Konferencji, jako że sam miał być pierwszym prelegentem.

W pierwszej sesji ogłoszono osiem wystąpień. Prof. Marian Józef Ptak przedstawił przepisy dotyczące poszczególnych gałęzi gospodarki, znajdujące się w ordy-

nacjach policyjnych i ziemskich, stanowiące źródła poznania prawa gospodarczego na Śląsku w okresie od XV do XVIII w.

Dr hab. Rafał Wojciechowski, prof. nadzw. UWr, opowiedział o roli *lex mercatoria* jako czynnika regulującego gospodarkę w okresie późnego średniowiecza, wskazując na znaczenie zwyczaju kupieckiego dla powstania późniejszych regulacji prawa handlowego w krajach europejskich. Z kolei dr Aleksandra Szymańska przedstawiła zagadnienie instytucji funduszy posagowych umożliwiających mieszkańcom piętnastowiecznej Florencji inwestowanie pewnych kwot pieniężnych w instrumenty finansowe, w celu uzyskania środków na ustanowienie posagu na rzecz córek.

Rozwojowi górnictwa i prawa górniczego na ziemiach polskich w średniowieczu i w czasach wczesnonowożytnych poświęcone było bardzo ciekawe wystąpienie dr. hab. Andrzeja Gacy, prof. nadzw. UMK, natomiast dr hab. Zbigniew Naworski, prof. nadzw. UMK, w interesujący sposób przedstawił kluczową rolę, jaką pełniła biurokracja skarbowa w monarchiach oświeconych, ilustrując to zagadnienie przykładem fryderycjańskich Prus.

Dr Paweł Wiązek w swoim referacie ukazał rolę, jaką w przedrozbiorowej Polsce pełnił *wyderkaf*, czyli renta wykupna, natomiast dr hab. Piotr Jurek, prof. nadzw. UWr, kontynuując rozważania dotyczące zachodniej części Polski, przedstawił problematykę wpływu regulacji uwłaszczeniowych na przemiany gospodarcze, mające miejsce na ziemiach polskich. W pierwszej sesji głos zabrał również autor niniejszego sprawozdania, ukazując na przykładzie regulacji umów sprzedaży oraz ubezpieczenia morskiego początki wyodrębniania się szkockiego prawa handlowego spośród regulacji prawa prywatnego.

Przerwa między obradami zaowocowała licznymi pytaniami zadawanymi w kularach prelegentom, którzy zakończyli już wystąpienia, a obietnica kontynuacji dyskusji w sali konferencyjnej umożliwiła rozpoczęcie drugiego części konferencji, składającej się z siedmiu wystąpień.

Jako pierwszy głos zabrał dr Jacek Przygodzki, przedstawiając szczególną formę samorządu gospodarczego, jaka funkcjonowała w okresie istnienia Księstwa Warszawskiego w postaci rad handlowych.

Dr. hab. Józef Koredczuk, prof. nadzw. UWr, swoje wystąpienie poświęcił przedstawieniu prawnokarnych form reglamentacji działalności gospodarczej w postaci ograniczeń nakładanych na osoby prowadzące działalność aptekarską na gruncie Kodeksu Kar Głównych i Poprawczych z 1847 r.

Regulacje prawne z okresu Drugiej Rzeczypospolitej stały się przedmiotem zainteresowania dwóch kolejnych prelegentów. Dr Tomasz Dolata przedstawił genezę powstania w tym okresie gałęzi prawnej, jaką było prawo przemysłowe, natomiast dr hab. Marek Krzymkowski opisał sposób definiowania pojęcia samorządu gospodarczego przez judykaturę okresu dwudziestolecia międzywojennego.

Wystąpienia prelegentów nie dotyczyły jedynie samej historii rozwiązań prawnych, ale także historii myśli politycznoprawnej w zakresie poglądów na istotę gospodarki. W ten nurt wpisywało się wystąpienie prof. Tomasza Kruszewskiego, który przedstawił koncepcję gospodarki ludowej autorstwa Alberta Hessego.

Rozwiązania prawne dotyczące gospodarki powstałe w okresie Polski Ludowej spełniały przede wszystkim funkcję reglamentacyjną, co zgodnie zaznaczali dwaj

ostatni prelegenci. Dr Andrzej Pasek zauważył istotną rolę, jaką ustawodawca przypisywał przestępstwu gospodarczym w systemie prawnym PRL, natomiast dr Marek Podkowski zwrócił uwagę na wpływ obowiązkowych dostaw na indywidualne gospodarstwa rolne jako formę reglamentacji tego rodzaju działalności.

Wystąpienia zostały zwieńczone dyskusją, która pozwoliła na rozwinięcie wielu wątków zasygnalizowanych jedynie w wystąpieniach, z racji przyjętej dyscypliny wypowiedzi. Prowadzący konferencję prof. Marian Józef Ptak oraz dr Jacek Przygodzki podziękowali wszystkim prelegentom za interesujące wystąpienia. Jednocześnie zachęcano wszystkich uczestników konferencji do przygotowania artykułów do jubileuszowej monografii pokonferencyjnej. Rozważania nad historią prawa nie ustały wraz z opuszczeniem sali plenarnej, przenosząc się na grunt rozmów w atmosferze mniej formalnej, wszyscy zaś uczestnicy zgodnie podkreślili wartość spotkań wrocławskich historyków prawa z uczonymi z zaprzyjaźnionych ośrodków naukowych, jednocześnie wyrażając dezyderat, aby spotkania takie były kontynuowane w przyszłości.

MATEUSZ SZYMURA (Wrocław)

**KONFERENCJA JUBILEUSZOWA
PROFESORA JACKA MATUSZEWSKIEGO,
ŁÓDŹ, 10 PAŹDZIERNIKA 2016 R.**

10 października 2016 r. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego odbyła się uroczystość z okazji jubileuszu siedemdziesiątych urodzin Prof. Jacka Matuszewskiego. W Auli Rady Wydziału zasiadło ponad osiemdziesięciu gości, w tym przyjaciele, uczniowie i współpracownicy Jubilata, a także delegacje historyków i historyków prawa z największych ośrodków akademickich kraju.

Konferencję otworzyła reprezentująca władze Wydziału Prawa i Administracji UŁ prodekan prof. dr hab. Teresa Wyka, a obowiązki prowadzącego obrady przyjął na siebie prof. zw. dr hab. Waław Uruszczak z Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Po odczytaniu nadesłanych na ręce Jubilata adresów laudację na Jego cześć wygłosił prof. zw. dr hab. Wojciech Witkowski z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Przypominając słuchaczom drogę zawodową Prof. Matuszewskiego, przedstawił Jego największe osiągnięcia naukowe i zasługi położone dla rozwoju dyscypliny. Zwrócił także uwagę na rolę jaką Profesor – znany z wielu pasji i zainteresowań – odegrał w popularyzacji technik cyfrowych w badaniach nad historią prawa. Opisując sylwetkę i osobowość Jubilata W. Witkowski wskazał natomiast na szczególne cechy charakteru, dzięki którym Prof. Jacek Matuszewski stał się niezłomnym orędownikiem bezwzględnej walki z nieuczciwością i nierzetelnością we współczesnej nauce.

Część drugą uroczystości rozpoczął promotor pracy doktorskiej Jubilata, a od wielu lat uczestnik wspólnych seminariów doktoranckich, prof. zw. dr hab. Zygfryd

Rymaszewski z Katedry Powszechnej Historii Państwa i Prawa UŁ. Swoje wystąpienie zatytułowane *Sylwetka naukowca obciążonego dorobkiem ojca* poświęcił osobom Józefa i Jacka Matuszewskich – przedstawicielom dwóch pokoleń badaczy polskiego średniowiecza. Akcentując niekwestionowany wpływ jaki na decyzję o wyborze drogi życiowej, a następnie osiągnięcia zawodowe Jubilata wywarło wychowanie u boku jednego z najwybitniejszych polskich mediewistów, podkreślił jednocześnie niezależność i samodzielność Prof. Jacka Matuszewskiego w poszukiwaniu własnej ścieżki naukowej, co zapewniło Mu miano godnego kontynuatora rodzinnej pasji.

Kolejny z prelegentów, prof. zw. dr hab. Cezary Kosikowski, wygłosił referat pt. *Dzieje skarbowości polskiej i jej prawa w pracach Jacka Matuszewskiego*. Mówił o zaletach i potrzebie pogłębiania wiedzy na temat prawa skarbowego Pierwszej Rzeczypospolitej, wskazując na nieoceniony, choć często niedoceniany wkład Profesora w rozwój prowadzonych na tym obszarze badań, w szczególności zaś zwracając uwagę na przełomowe dla polskiej nauki prace Jubilata dotyczące skarbowości Polski średniowiecznej. Wystąpienie miało również wymiar osobisty. Dziękując się przeplatana anegdotami historią wieloletniej przyjaźni z Prof. Matuszewskim, C. Kosikowski wspominał o wspólnej pracy nad podręcznikami i monografiami z zakresu prawa finansowego i podatkowego.

Prof. zw. dr hab. Stefan Leleńtal z Zakładu Prawa Karnego Wykonawczego UŁ w wystąpieniu pt. *Rola historii prawa w kształceniu prawników*, jako przedstawiciel dyscypliny pozytywnej, nie tylko przypomniał o dużej wadze jaką przywiązywano do nauk historyczno-prawnych w latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych ubiegłego stulecia, ale podkreślił konieczność utrzymania historii prawa w programie studiów prawniczych i znaczenie tego przedmiotu dla prawidłowego kształcenia studentów prawa.

Po wystąpieniach oficjalnych głos zabrali również zebrani goście, którzy opowiadali o zapadłych w ich pamięci pierwszych spotkaniach z Profesorem, będących w wielu przypadkach początkiem trwających po dzień dzisiejszy znajomości i przyjaźni. W imieniu wychowanków podziękowania za wieloletnią opiekę naukową i wspólną pracę w Katedrze Historii Państwa i Prawa Polskiego złożyła Jubilatowi dr Dorota Wiśniewska-Józwiak.

Trzecia część konferencji poświęcona została uroczystej prezentacji i wręczeniu Prof. Jackowi Matuszewskiemu dedykowanej Mu Księgi Jubileuszowej „Nil nisi veritas”, wydanej nakładem Uniwersytetu Łódzkiego. Zgromadzono w niej prace trzydziestu siedmiu autorów reprezentujących kilka pokoleń badaczy, którzy pragnęli w ten sposób oddać Jubilatowi cześć i wyrazić wdzięczność za wkład w rozwój rodzimej nauki historii prawa i ustroju. O uniwersalnym charakterze Księgi świadczą opracowania z zakresu różnych dziedzin i obszarów prawa – prywatnego i publicznego, sądowego i ustrojowego, obowiązującego na przestrzeni ponad tysiąca lat od starożytności począwszy na XX w. skończywszy.

Na koniec głos zabrał sam Jubilat, który podziękował za zorganizowanie uroczystości, a prelegentom oraz licznie zgromadzonym gościom za przybycie i ciepłe słowa skierowane pod swoim adresem. Podzielił się osobistymi wspomnieniami z lat młodości oraz początków długiej i bogatej kariery zawodowej, podsumowując

swoje wystąpienie słowami refleksji nad obecnym stanem nauki i sposobem jej uprawiania w naszym kraju.

Po uwieńczonym brawami wystąpieniu Profesora rozpoczęła się ostatnia część uroczystości na Wydziale, w czasie której Jubilat przyjął od zgromadzonych gości połączone z wręczeniem kwiatów i upominków serdeczne życzenia zdrowia i wytrwałości w dalszej pracy naukowej. Konferencja zakończona została uroczystym obiadem w jednej z łódzkich restauracji.

Obchody Jubileuszu Prof. Jacka Matuszewskiego przebiegły w bardzo miłej i serdecznej atmosferze. Obecność wielu gości była nie tylko dowodem wyrażonego przez środowisko naukowe wielkiego szacunku dla Profesora, stanowiła też znakomitą okazję do wielu wspólnych, okraszonych wspomnieniami rozmów, ale także dyskusji nad aktualną sytuacją nauki historii prawa w Polsce.

MARCIN GŁUSZAK (Łódź)

